

BİR KUR'ÂN MÜTERCİMİ OLARAK PROF. DR. HÜSEYİN PEKER: HAYATI, ESERLERİ, HOCALARI VE ÖĞRENCİLERİ

Gönderim Tarihi: 12.03.2018

Kabul Tarihi: 25.05.2018

Mustafa Kara

Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı
Dr. Assistant Professor, Ondokuz Mayıs University, Faculty of Theology,
Reading the Qur'an and Kıraat Science
Samsun, Turkey
mustafakara@omu.edu.tr
orcid.org/0000-0002-5497-1131

Öz

Türkiye'de cumhuriyetin ilanından günümüze kadar, Kur'ân meâli çalışmaları konusunda oldukça bereketli bir birikim söz konusudur. Bu çalışmalardan birisi de Prof. Dr. Hüseyin Peker tarafından kaleme alınan "Kur'an Meâli" adlı eserdir.

Bu makalede, bir Kur'ân mütercimi olan Hüseyin Peker'in hayatı konu edilmektedir. Araştırmanın amacı, Peker'in hayatı, eserleri, hocaları ve yetiştirdiği Doktora ve Yüksek Lisans öğrencileri hakkında bilgi vermektir. Araştırmanın kapsamı, Peker'in hayatı, eserleri, hocaları ve öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur. Araştırmanın yöntemi, Hüseyin Peker Hoca ile yapılan röportaja ve literatür taramasına dayanmaktadır. Araştırma, biyografi çalışması niteliğindedir.

Araştırma, dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, müellifin hayatı hakkında bilgi verilmekte, bu kapsamda, Peker'in doğumu, çocukluk yılları, eğitim hayatı ve resmi görevleri ele alınmaktadır. Bu konular, Peker Hoca ile yapılan röportaj çerçevesinde işlenmektedir. İkinci aşamada, Hüseyin Peker'in eserleri incelenmektedir. Bu bağlamda, Hoca'nın özellikle "Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli" ve "Kur'an Meâli" adlı eserleri, Tefsir İlmi açısından önem arz etmektedir. Üçüncü aşamada, Peker'in bir Din Psikolojisi uzmanı ve Kur'ân mütercimi olarak yetişmesinde önemli katkıları olan hocaları tanıtılmaktadır. Dördüncü aşamada ise, Peker Hoca'nın yetiştirdiği Doktora ve Yüksek Lisans öğrencileri ve söz konusu öğrencilerin bugünkü görevleriyle ilgili bilgiler verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'ân, Meâl, Mütercim, Hüseyin Peker.

As a Qur'anic Translator, Prof. Dr. Hüseyin Peker: His Life, Works, Prelectors and Students

Abstract

There has been accumulation on Qur'an translation studies from the republic day of Turkey until now. One of these studies is the book entitled "Kur'an Meâli" which has been written out by Prof. Dr. Hüseyin Peker.

In this article, the topic of the research is the life of Hüseyin Peker who has been a translator of the Quran. The aim of the research is to give information about Peker's life, works, prelectors, graduate and postgraduate students who have been educated by him. The scope of the research is confined to Peker's life, works, prelectors and students. The method of research is considered as a biography which depends on an interview made with teacher Hüseyin Peker and literature review.

The research consists of four stages. The information is provided about author during the first stage. Within this scope, Peker's birth, childhood years, educational background and official duties are discussed. These mentioned issues are taken into account as part of the interview made. In the second stage, works which have been belong to Hüseyin Peker are analyzed. In this sense, books which are especially in the names of "Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli" and "Kur'an Meâli" have importance with regard to exegetics. In the third stage, prelectors who contributed to Peker in order to be an expert in the psychology of religion and a translator of the Quran are introduced. In the fourth stage, teacher Hüseyin Peker's graduate and postgraduate students who have been educated by him, and what their professions are introduced.

Keywords: Commentary, Qur'an, The Meaning of Qur'an, Translator, Hüseyin Peker.

Giriş

Bilindiği üzere Kur'an'ın dili Arapça'dır (el-Yûsuf 12/2; er-Ra'd 13/37; et-Tâhâ 20/113; ez-Zümer 39/28; el-Fussilet 41/3; v.dğr.). Ancak Kur'an, Arapça bilen-bilmeyen her insana rehberlik etmek üzere gönderilmiştir (es-Sebe' 34/28; el-Yâsîn 36/69-70; v.dğr.). Dolayısıyla Arapça bilmeyenler, Kur'an'ı anlamak için ya Arapça'yı öğrenecekler ya da kendi dillerindeki tercüme ve tefsir çalışmalarından faydalanarak Kur'an'ı anlamaya çalışacaklardır. Bu zaruret, daha ilk dönemlerde Kur'an'ı başka dillere tercüme etme faaliyetlerine zemin hazırlamıştır. Nitekim sahabeden Selmân-ı Fârisî hemşehrileri için Fâtihâ Sûresi'ni Farsça'ya çevirmiştir.¹

---

¹ Ömer Dumlu - Hüseyin Elmalı, *Kur'an-ı Kerîm'in Türkçe Anlamı (Meâl)*, 1. Baskı (İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2001), XXIX (Önsöz).

Kuşkusuz Kur'ân üzerine yapılan çalışmaların en zor olanı, onu başka bir dile çevirmektir. Zira Kur'ân Yüce Allah'ın kelimidir. Ayrıca "Kur'ân ne şiir ne de nesirdir; Kur'ân, sadece Kur'ân'dır"² ve nevi şahsına münhasır nitelikleri söz konudur. Bu nedenle onun, Arapça'nın bütün kurallarına riayet edilerek ve insanın psiko-sosyal özellikleri dikkate alınarak anlaşılıp yorumlanması gerekmektedir. Dolayısıyla Kur'ân'ı anlamak isteyenlerin hem Arapça'yı tüm yönleriyle iyi bilmeleri hem de insanı iyi tanımaları zorunludur.

Tercüme, "bir sözün manasını başka bir dilde dengi bir tabirle ifade etmektir."³ Ancak Kur'ân hiçbir dile hakkıyla tercüme edilemez.⁴ O, Arapça'nın tüm inceliklerini ve bütün edebî sanatlarını ihtiva eden bir kitaptır. Dolayısıyla onun tam anlamıyla başka bir dile çevrilmesi imkânsızdır. Çünkü anlam aktarılsa bile ayetlerin ahengi yansıtlamayacak ve kelimelerin anlam ilişkilerinden ibaret olan edebî sanatlar çeviride gösterilemeyecektir.⁵ Bu itibarla hiçbir Kur'ân tercümesi asıl metnin aynısı değildir,⁶ sadece mütercimın metinden anladıklarıdır. Bu özel durumu nedeniyle, Kur'ân'ı -biraz noksanıyla da olsa- başka bir dilde ifade etmeye Kur'ân tercümesi denilmekten kaçınılmış, bunun yerine *e-v-l* kök harflerinden mimli masdar olan ve "bir şeyin koyulaşıp katı hale gelmesi, bir sözün manasının aynısıyla değil de biraz noksanıyla ifade edilmesi"⁷ anlamlarına gelen *meâl*⁸ kelimesi tercih edilmiştir.⁹

Türkiye'de cumhuriyetin ilanından günümüze kadar, Kur'ân meâlî çalışmaları konusunda oldukça bereketli bir birikim söz konusudur. Bu

² İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 11. Baskı (Ankara: TDV Yayınları, 1997), 160.

³ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 1. Baskı (İstanbul: Eser Kitabevi, 1935), 1: 9.

⁴ Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, 1. Baskı (İstanbul: Milsan Basın Sanayi A. Ş., 1985), 5; Yusuf Şevki Yavuz, "Elmalılı Muhammed Hamdi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1995), 11: 58.

⁵ Gülgün Yazıcı, "Hasan Basri Çantay'dan Yaşar Nuri Öztürk'e Kur'ân Meâllerinde Türkçenin Serüveni", *Kur'ân Meâlleri Sempozyumu -Eleştiriler ve Öneriler-* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007), 2: 395.

⁶ Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 220.

⁷ Ebu'l-Fadl Cemalüddîn Muhammed b. Mükerrrem el-İfrîkî el-Mısırî İbn Manzûr, "Evl", *Lisânü'l-'Arab* (Beyrut: Dâr Sâdır, 2003), 1: 193-198.

⁸ Türkçe'deki *meâl* kelimesi, Arapça'daki *te'vîl* kelimesinin yerine kullanılmaktadır. Bu konuda geniş bilgi için bk. İbn Manzûr, "Evl", 1: 193-198; Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 220; Celal Kırca v.dğr., *İslâmî Kavramlar*, 1. Baskı (Ankara: Sema Yazar Gençlik Vakfı Yayınları, 1997), 478.

⁹ Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, 220; Kırca v.dğr., *İslâmî Kavramlar*, 478.

meâller arasında Muhammed Hamdi Yazır,¹⁰ Mehmed Âkif Ersoy (Fâtîha sûresinden Berâe/Tevbe sûresinin sonuna kadar),¹¹ İsmail Hakkı Bursevî,¹² Ömer Rıza Doğrul,¹³ Hasan Basri Çantay,¹⁴ Ömer Nasuhi Bilmen,¹⁵ Süleyman Ateş,¹⁶ Talat Koçyiğit,¹⁷ Bekir Sadak,¹⁸ Hasan Tahsin Feyizli,¹⁹ Mehmet Çakır,²⁰ Hüseyin Atay ve Yaşar Kutluay,²¹ Ömer Dumlu ve Hüseyin Elmalı,²² Muhammed Esed,²³ Bayraktar Bayraklı,²⁴ Mustafa Öztürk,²⁵ Hüseyin Peker,²⁶ Hayrettin Karaman ve arkadaşları,²⁷ Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin²⁸ gibi ilim adamları tarafından yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir.

-
- ¹⁰ Elmalı Muhammed Hamdi Yazır, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, sad. Yakup Çiçek - Necat Kahraman, 1. Baskı (İstanbul: Temel Neşriyat, 2000).
- ¹¹ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, haz. Recep Şentürk - Âsım Cüneyd Köksal, 1. Baskı (İstanbul: Mahya Yayınları, 2012).
- ¹² İsmail Hakkı Bursevî, *Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, haz. Nedim Yılmaz, 1. Baskı (İstanbul: Damla Yayınları, 2001).
- ¹³ Ömer Rıza Doğrul, *Kur'an-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsir-i Şerifi Tanrı Buyruğu*, 1. Baskı (İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1947).
- ¹⁴ Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâli Kerîm*, 1. Baskı (Konya: Balıkesir Üniversitesi Vakfı Yayınları, 2014).
- ¹⁵ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, sad. Sadreddin Gümüş v.dğr., 1. Baskı (İstanbul: İpek Yayınları, 2000).
- ¹⁶ Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerîm ve Yüce Meâli*, 1. Baskı (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.).
- ¹⁷ Talat Koçyiğit, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, 1. Baskı (Ankara: Kılıç Kitabevi, 1997).
- ¹⁸ Bekir Sadak, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, 2. Baskı (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2009).
- ¹⁹ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzül-Furkân Kur'ân-ı Kerîm Meali*, 4. Baskı (İstanbul: Server İletişim Yayınları, 2006).
- ²⁰ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçesi*, 1. Baskı (İzmir: y.y., 2010).
- ²¹ Hüseyin Atay ve Yaşar Kutluay, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Meâl)*, 1. Baskı (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1987).
- ²² Dumlu - Elmalı, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, 1. Baskı (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2006).
- ²³ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı -Meal-Tefsir-*, çev. Cahit Koytak - Ahmet Ertürk, 1. Baskı (İstanbul: İşaret Yayınları, 1999).
- ²⁴ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, 1. Baskı (İstanbul: Bayraklı Yayınları, 2007).
- ²⁵ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali -Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri-*, 1. Baskı (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015).
- ²⁶ Hüseyin Peker, *Kur'an Meâli -Sade ve Akıcı Bir Üslup-*, 1. Baskı (Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2015). Peker'in bu eserinin ilk baskısı 2009 yılında Samsun'da Ceylan Ofset tarafından "Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli" adıyla yapılmıştır.
- ²⁷ Hayrettin Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, 10. Baskı (Ankara: TDV Yayınları, 2012).
- ²⁸ Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 8. Baskı (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011).

Bu makalede, bir Kur'ân mütercimi olan Hüseyin Peker'in hayatı konu edilmektedir. Peker Hoca, hâlihazırda hayattadır. Ancak biz, bir ilim adamını hayatta iken anmanın ve onun hakkında bir çalışma yapmanın, öldükten sonra defalarca hatırlamaktan daha evla olacağını düşünerek bu çalışmaya giriştik. Bu kapsamda, araştırmanın amacı, Peker'in hayatı, eserleri, hocaları ve yetiştirdiği Doktora ve Yüksek Lisans öğrencileri hakkında bilgi aktarmaktır. Araştırmanın kapsamı, Peker'in hayatı, eserleri, hocaları ve öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur. Araştırmanın yöntemi, Hüseyin Peker Hoca ile yapılan röportaja ve literatür taramasına dayanmakta olup, biyografi çalışması niteliğindedir.

Çalışma, dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, müellifin hayatı hakkında bilgi verilmektedir. Bu kapsamda, Peker'in doğumu, çocukluk yılları, eğitim hayatı ve resmi görevleri ele alınmaktadır. Bu konular, Peker Hoca ile yapılan röportaj çerçevesinde işlenmektedir. İkinci aşamada, Hüseyin Peker'in eserleri incelenmektedir. Bu bağlamda, Hoca'nın *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli* ve *Kur'an Meâli* adlı eserleri, Tefsir İlmi açısından önem arz etmektedir. Üçüncü aşamada, Peker'in hem bir Din Psikolojisi uzmanı hem de bir Kur'ân mütercimi olarak yetişmesinde önemli katkıları olan hocaları tanıtılmaktadır. Dördüncü aşamada ise, Peker Hoca'nın yetiştirdiği Doktora ve Yüksek Lisans öğrencileri ve söz konusu öğrencilerin bugünkü görevleri hakkında bilgi verilmektedir.

1. Hüseyin Peker Hoca'nın Hayatı

1.1. Doğumu ve Çocukluk Yılları

Hüseyin Peker, 1 Ocak 1953 tarihinde Trabzon ili Sürmene ilçesi Kahraman -eski adı Gilima- köyünde dünyaya geldi. Üçü erkek, ikisi kız, beş kardeşin ikincisidir. Babası Sürmene yöresinde Hafız Halil Hoca adıyla bilinen, hafızlığını köyde tamamladıktan sonra İstanbul'da Abdurrahman Gürses Hoca'dan tecvid ve kıraat dersleri alan, eski usulle hocalık icazeti bulunan, köyünde ve Türkiye'nin değişik yörelerinde imamlık yapmış olan âlim bir kişiydi.²⁹

Peker Hoca, çocukluk yıllarının nasıl bir ortamda geçtiğini şöyle anlatıyor:

“O zamanlar köydeki evimizde amcamlar da dâhil hep birlikte ikamet ediyorduk. Evin her biri 10 metrekareyi geçmeyen dört odası ve 15 metrekare civarında da hem mutfak hem de ocağın (ateşliğin) olduğu bir bölümü vardı. Burada ateş yanar ve hep beraber onun etrafında oturur

---

²⁹ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

ısınrđık. Özellikle akşamdan sonra herkes evde olduğu için, ocak başı sohbetleri çok hoş olur, dedem bazen çok güzel dinî ve ahlâkî hikâyeler anlatırdı. Dedem Molla Şevki, köyde imamlık yapmış bir hoca olması hasebiyle oldukça yoğun bir bilgi ve tecrübe birikimine sahipti. Dolayısıyla onun ocak başı sohbetlerinin tadına doyum olmazdı. İşte çocukluğum, böyle dini atmosferin yoğunlukta olduğu bir ortamda geçti.”³⁰

Bu ifadelerden, Peker Hoca'nın çocukluk yıllarında dedesi ve babası başta olmak üzere aile büyüklerinden iyi bir İslâmî terbiye aldığı anlaşılmaktadır.

1.2. Eğitim Hayatı

Peker, ilkokul 1 ve 2. sınıfları köyünde okudu. 3. sınıfı babasının imam olarak görev yaptığı Konya ili Göçü köyünde tamamladı. 1962 yılında babasının Adana Hacı Bayram Camii imamlığına atanmasıyla 4. sınıfı da Adana'da okudu. Babası, 5. sınıfı köyünde okumasını uygun gördüğu için ilkokulu doğduğu köyde tamamlamış oldu. Ortaokulu Adana Tepebağ Ortaokulu'nda bitirdi. Bu arada yaz tatillerinde babasından Kur'ân dersleri aldı ve üç erkek kardeşi ile birlikte hafızlık yapmaya başladı. Ancak babası Ankara'dan Adana'ya giderken bir trafik kazası sonucu 39 yaşında hayatını kaybedince hafızlığını tamamlayamadı. Peker Hoca o tarihte Adana Erkek Lisesi 1. sınıfta okuyordu.³¹

Babası vefat ettikten sonra ağabeyi Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji bölümünü kazanınca, ailecek Ankara'ya taşındılar ve Peker Hoca lise 2 ve 3. sınıfları Ankara Atatürk Lisesi'nde okudu. Aile olarak o tarihlerde ekonomik açıdan oldukça sıkıntılı günler yaşadıkları için Peker'in mahrumiyet içinde geçen bir eğitim-öğretim hayatı olmuştur. Ancak bu sıkıntılı günlerin kendisine olan olumlu etkilerini Hoca şöyle ifade ediyor:

“Çocukluđumda ailemizin ekonomik durumu iyi değildi. Babam vefat ettikten sonra çok sıkıntılı günlerimiz oldu. Ancak bu bana büyük oranda sabrı, tahammülü ve fedakârlığı öğretti diyebilirim. Acıma, şefkat ve merhamet duygularımın yoğunluğunda da çocukluk ve gençlik dönemlerimdeki yaşantılarımın büyük etkisi olmuştur. Okuması ve yazması olmayan, ama 60 yaşından sonra Kur'ân okumayı öğrenen annemin fedakârlığı ve çocuklarını okutmak için gösterdiği çaba gerçekten takdire şayandır. Anneme ve babama Allah'tan rahmet diliyorum.”³²

Peker Hoca, özellikle daha ortaokul yıllarında babasının: “Senin vaiz olmanı istiyorum. İnsanlara dini anlatman ne kadar güzel olur.” ifadelerinin

³⁰ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

³¹ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

³² Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

kendisini birinci derecede etkilediğini ve bu nedenle üniversitede okumak istediği ilk fakültenin İlahiyat Fakültesi olduğunu vurguluyor. Babasının bu arzusunu gerçekleştirme adına Peker Hoca, 1970 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne kaydoldu. O dönemde öğrenci hangi fakülteye girmek istiyorsa, üniversite sınavından aldığı puanla doğrudan o fakülteye başvuruyordu. Fakültenin kontenjanına göre müracaat edenler puan üstünlüğüne göre sıralanıyor ve kontenjan sıralamasına girenler kesin kayıtlarını yaptırıyorlardı.³³

Hoca, 1974 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede "Din Psikolojisi" dalında 1974 yılında başladığı Doktora eğitimini, araya askerlik görevinin girmesi nedeniyle 1979 yılında tamamladı. Peker, Doktora eğitimine giriş hikâyesini şöyle anlatıyor:

"O sıralar fakültede birlikte okuduğumuz bir yakın arkadaşım -Allah kendisine sağlıklı, hayırlı uzun ömürler versin- 1973 yılında İlahiyat Fakültesi son sınıfta okurken memur olarak çalışmaya başladığım Enerji Bakanlığı Maden Dairesi Başkanlığı'nda işyerinde yanıma gelmişti. Sohbet ederken bana, fakülteden doktora yapmak üzere yurtdışına çok sayıda öğrenci gönderileceğini, kendisinin müracaat edeceğini, benim de müracaat etmemi istedi. Ben, hiç hazırlığının olmadığını, çalışmadığımı, sınavın bile nasıl yapılacağını bilmediğimi söyledim. 'Olsun, hiç değilse kendimizi bir deneriz' dedi. Beraber fakülteye gittik, ne tür belgeler istendiğini öğrendik, ertesi gün de müracaatımızı yaptık. Hemen hemen her bilim dalından bir kişi yurtdışına gönderilecekti. Hangi daldan müracaat edeyim, diye düşündüm. Daha çok Recep Doksat Hoca'dan dolayı diyebilirim, din psikolojisi dersini ve konularını sevmiştim. Din Psikolojisi alanından müracaatımı yaptım. Benden başka üç müracaat daha vardı. Böylece dört kişi önce yabancı dilden sınava girdik. Sınavda bir parçayı Türkçe'ye çeviriyorduk. Bu sınavın sonunda iki kişi başarısız oldu. Biz yabancı dili kazanan iki kişi bilim sınavına girdik. Fakat diğer arkadaş birkaç ay öncesinden itibaren bu sınava hazırlanıyormuş. Benden daha yüksek not aldı ve yurtdışına, Amerika'ya gitti. Ben o sırada fakültemizde Din Psikolojisi Anabilim Dalı Başkanı olan Doç. Dr. Neda Armaner Hoca'yla görüşüm. Bana, Türkiye'de doktora yapabileceğimi söyledi ve ben böylece 1974 yılı Ekim ayında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde dışarıdan doktora başladım. O zamanlar yüksek lisans yapılmıyordu. Bir taraftan memuriyete devam ederken bir taraftan da doktora dersleri alıyordum.

---

³³ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

Danışman hocam, Doç. Dr. Neda Armaner; tezimin adı, 'Din Değiştirmede Psiko-Sosyolojik Etkenler' idi. Tezimi askerlik hizmetimi takiben 1979 senesinde tamamladım."³⁴

Doktora eğitiminin hemen başlangıcında askerlik görevi çıkmasından dolayı Hoca, "doktoramı tamamlayamayacağım" endişesine kapılsa da o zamanlar Din Psikolojisi asistanı olan Dr. Erdoğan Fırat'ın verdiği cesaret onu ümitlendirmiştir. Peker Hoca bu hatırayı şöyle naklediyor:

"1975 yılı Mart ayında askere gitmem kesinleşti. Dr. Erdoğan Fırat'a -ki kendisine çok minnettarım, yardımlarını hiç unutamam, Allah sağlık sıhhat içerisinde hayırlı uzun ömür nasip etsin- durumumu anlatınca bana şunları söyledi: 'Sen git askerliğini yap, gel! Doktora süren dört yıl. Döndükten sonra 2,5 yılın daha kalacak. Sen o sürede tezini hazırlarsın. Bu işe bir başlayan, çok aksilik olmazsa öyle ya da böyle bunu tamamlıyor. Hiç endişe etme!' Erdoğan beyin bu sözleri bana hayli moral vermişti."³⁵

Peker, askerlik dönüşü Tarım Bakanlığı Zirai Donatım Kurumu'nda birlikte çalıştığı şube müdürünün doktorasını tamamlamasında çok önemli bir katkısı olduğunu ifade bağlamında şunları söylüyor:

"Şube müdürümüz Hukuk Fakültesi mezunu idi. Aynı zamanda Hukuk Fakültesi'nde dışarıdan doktora yapıyordu. Kendisiyle iletişimimiz gayet iyiydi. Bir gün beni çağırıp, '-O zaman yürürlükte olan- 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 32. maddesine göre, eğer işini ayarlayabilirsen, doktora süresince maaşlı izne ayrılabilirsin.' dedi. Zira 32. maddede şöyle bir hüküm varmış: 'Üniversitede doktora yapan kişi çalıştığı kurumdan ücretli izinli sayılabilir.' Benim bundan haberim yoktu. Şayet müdür bey bu bilgiyi vermemiş olsa, doktorayı tamamlamam çok zor olurdu. Hemen İlahiyat Fakültesi'nde doktora yaptığuma dair bir belge ile izinli sayılmam için çalıştığım şube müdürlüğüne başvurduğum. Şube Müdürü de uygun olduğuna dair çok güzel bir üst yazıyla dilekçeyi Genel Müdürlüğe gönderdi. O zamanlar Genel Müdür Cevat Ayhan, Genel Müdür Yardımcısı da Hasan Celal Güzel'di. Kısa bir süre sonra Genel Müdürlük'ten onay çıktı ve doktora süresince (yaklaşık iki yıl) maaşlı izinli sayıldım. Bu süre içerisinde de doktoramı tamamladım."³⁶

Peker Hoca, Doktora çalışmasında özellikle ülkemizde başka dinlerden İslâm'a geçmiş kişilerle görüşüp onların din değiştirme nedenlerini belirlemeye çalışmış ve birçok il müftülüğünden Müslüman

³⁴ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

³⁵ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

³⁶ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

olmuş kişilerin adreslerini alarak onları bulup konuşmaya gayret etmiştir. Bu sırada yaşadığı ilginç bir olayı o şöyle naklediyor:

“İstanbul Müftülüğü’nden Müslüman olanların isim ve adreslerini aldım ve onları tek tek adreslerinde bulmaya çalıştım. Yahudilik’ten İslâm’a geçmiş bir bayanın evine gittim. Bir apartmanın bodrum katında bir dairede oturuyordu. Zili çaldım. Bayan kapıyı açmadan, kim olduğumu sordu. Ben de, ‘din değiştirme konusunda araştırma yaptığımı ve kendisiyle bu konuda görüşmek istediğimi’ söyledim. Hatırladığım kadarıyla 50 yaşlarında bir bayandı. Bana kapıyı açmadan, içeriden kızarak, ‘benden ne istiyorsunuz, beni rahat bırakın!’ gibi şeyler söyledi. Anladım ki, kendisini daha önce rahatsız edenler olmuş. Kendisiyle görüşmeden oradan ayrıldım.”³⁷

Yapılan açıklamalardan anlaşıldığına göre Peker Hoca, eğitim hayatı boyunca pek çok sıkıntı ile karşılaşmıştır. Ancak bu sıkıntılar, Hoca’yı yıldırmamış, tam aksine onun hayat mücadelesinde zorluklara göğüs germe ve onların üstesinden gelme azmini geliştirmiştir. Bu çerçevede Hoca, önüne çıkan farklı engellere rağmen, gayretli bir çalışma neticesinde Doktora eğitimini tamamlamıştır.

1.3. Hocaları

Peker Hoca’nın üniversitede okuduğu yıllarda Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde, ilahiyat alanının en meşhur hocaları ders veriyorlardı. Bu bağlamda, onun ders aldığı hocalardan bazıları şunlardır:

- Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken (Sistemik Felsefe)
- Prof. Dr. Mehmet Said Hatiboğlu (Hadis) (O yıllarda doçenti).
- Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu (Tefsir) (O yıllarda doçenti).
- Prof. Dr. Süleyman Ateş (Tefsir) (O yıllarda akademik unvanı dr’du).
- Prof. Dr. Hamdi Ragıp Atademir (Felsefe Tarihi)
- Prof. Dr. Necati Öner (Mantık)
- Prof. Dr. Hüseyin Atay (Kelam) (O yıllarda doçenti).
- Prof. Dr. Muhammed Tanci (Mezhepler Tarihi)
- Prof. Dr. Hüseyin Gazi Yurdaydın (İslâm Tarihi)
- Prof. Dr. Recep Doksat (Din Psikolojisi)
- Prof. Dr. Mehmet Taplamacıoğlu (Din Sosyolojisi)
- Demirhan Ünlü (Kur’ân-ı Kerim)
- Cemal Muhtar (Arapça)
- Ragıp İmamoğlu (Arapça).

---

³⁷ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

Hocalarından çok şey öğrendiğini, hepsini de çok sevdiğini belirten Peker Hoca, içlerinden ahirete intikal edenlere Yüce Allah'tan rahmet, sağ olanlara da sağlık ve afiyetler diliyor. Peker Hoca özellikle okuduğu ve dinlediği şeyleri düşünmeden, değerlendirmeden kabul etmemeyi, sorgulayıcı bir yaklaşıma sahip olmayı tamamen hocalarına borçlu olduğunu belirtiyor ve bunu bir örnekle şöyle açıklıyor:

“Bir gün felsefe tarihi dersinden önce arkadaşlardan birisi tahtaya şöyle bir söz yazıyor: ‘Dinsiz felsefe, hakikatsiz safsatadır.’ Altına da 20. yüzyılda ülkemizde dini bir grubun önder olarak kabul ettiği bir din bilgininin ismini yazıyor. Dersin hocası Prof. Dr. Hamdi Rağıp Atademir. Kendisi çok güzel ders anlatan, çok kibar, Merhum Başbakan Adnan Menderes zamanında Demokrat Parti milletvekilliği yapmış, Avrupa Parlamentosu’nda Türkiye’yi temsil etmiş bir bilim adamı. Sınıftan içeri giriyor, öğrencilere selam verdikten sonra tahtaya bakıyor ve tahtadaki yazıyı okumaya başlıyor. ‘Dinsiz felsefe, dinli felsefe. Hakikatsiz safsata, hakikatli safsata. Demek safsatanın hakikatlisi de varmış.’ Bunları böyle söyleyince hiçbir öğrenciden ses çıkmadı ve hoca ders anlatmaya başladı.”³⁸

Peker Hoca, Din Psikolojisi dersine gelen Recep Doksat Hoca’yla ilgili bir hatırasını da şöyle anlatıyor:

“Öncelikle şunu belirtiyim ki, Recep Doksat Hoca Tıp Fakültesi Psikiyatri bölümünde öğretim üyesi idi. İlahiyat Fakültesi’nde dışarıdan Din Psikolojisi dersine geliyordu. Tok bir sesi vardı. Hipnotizma üzerine, kendisinin hipnotize ettiği hastalara dayalı olarak doktora tezi hazırlamıştı. Derslerde yoklama yapmazdı. Ama daha çok parapsikolojik konuları öyle güzel anlatırdı ki, çok acil bir şey olmadıktan sonra bütün öğrenciler dersi dinlemeye gelirlerdi. Bir gün İran’dan doktora yapmak üzere Türkiye’ye gelmiş olan bir öğrencisiyle derse geldi. Derste konuyu işlerken sözü kendi hayatına, tıp fakültesindeki öğrencilik dönemine getirdi ve yaşadığı şöyle bir olayı anlattı: ‘Ben fakültede öğrenci iken, dini inancım vardı, fakat dini uygulamam ve yeterli bilgim yoktu. Bir gün dini kitaplar satan bir kitabevine gittim ve bir Kur’ân mealı aldım. Acaba Kur’ân’da neler var, Yüce Allah bizden ne yapmamızı istiyor, önce Kur’ân’ı bir okuyayım diye düşündüm. Akşam yatmadan önce Kur’ân mealini açtım ve kısa sûrelerin anlamlarını okumaya başladım. Tebbet sûresine geldim. Baktım Yüce Allah Ebu Leheb’den bahsediyor. ‘Kurusun Ebu Leheb’in elleri! Ve kurudu da. Malı ve kazandığı fayda vermedi ona. Girecek Ebu Leheb ateşe ve onun karısı da. Odun taşıyıcısı olarak, boynundan kalın bir iple bağlanarak.’ (et-Tebbet 111/1-5) ‘Böyle ilahi kitap olmaz’, dedim. Kıyamete kadar geçerli

³⁸ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

Bir Kur'ân Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyinpeker:

Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri | 323

olacak bir kitap o gün yaşamış olan bir kişinin durumunu niye anlatsın? Okumayı bıraktım ve yattım. Ancak gözüme bir türlü uyku girmiyordu. Zihnimde hep Tebbet sûresi vardı. Birçok açıklama zihnimden geçmeye başladı. 'Ebu Leheb kimdi?' diye düşündüm. Onunla ilgili bazı şeyler biliyordum. Peygamberimizin amcası idi. Peygamberimizin söylediklerini dinlememiş, ona karşı çıkmış, onu engellemeye çalışmıştı. Hanımı da Peygamberimizin geçtiği yollara dikenler atmış, onu rahatsız etmişti. Zihnimde şu açıklamalar birbirini takip etti: Ebu Leheb gibi insanlar daha sonra gelmedi mi? Geldi. Günümüzde yok mu? Var. Gelecekte olmayacak mı? Olacak. O halde Ebu Leheb bir simgedir. Allah burada Ebu Leheb'i ve Ebu Leheb gibi olan bütün insanların sonlarının ne olacağını anlatıyor. Müslümanın bu bilinçle hareket etmesi gerekiyor, gibi açıklamalar beni tatmin etti, rahatladım ve uyudum."³⁹

Aktarılan bu hatıralar ve ders aldığı hocaların ülkemizdeki saygınlıkları dikkate alındığında, Peker Hoca'nın, duyduğu bilgileri önce düşünce süzgecinden geçirme, düşünüp değerlendirmeden kabul etmeme ve sorgulayıcı bir yaklaşıma sahip olma gibi özellikleri kazanmasında hocalarının son derece etkin olduğunu söylemek mümkündür.

1.4. Öğrencileri

Hüseyin Peker Hoca, tamamı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'na bağlı olarak pek çok Yüksek Lisans ve Doktora tezini başarıyla yönetmiş ve öğrencilerini mezun etmiştir.⁴⁰ Bu kapsamda Peker'in danışmanlık yaptığı öğrenciler ve bitirdikleri tezleri şunlardır:

1.4.1 Yönettiği Yüksek Lisans Tezleri

1. Mustafa Köylü, *Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri*, 1989.

Prof. Dr. Mustafa Köylü Hoca şu anda Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁴¹ Kendisi aynı zamanda Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmektedir.⁴²

³⁹ Hüseyin Peker Hoca ile 22 Nisan 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁴⁰ Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı, "Ulusal Tez Merkezi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

⁴¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://personel.omu.edu.tr/tr/mkoynu>.

⁴² Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, "İslam Bilimleri Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://manas.edu.kg/index.php/dekandan-ilah>.

2. Halil İbrahim Yurdusever, *Lise Öğrencilerinin Dini Davranışlarını Etkileyen Faktörler*, 1990.

3. Ali Rıza Aydın, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Dini Tutum ve Davranışları*, 1991.

Prof. Dr. Ali Rıza Aydın Hoca şu anda Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁴³

4. Yaşar Yürük, *Kur'an Kursu Öğrencilerinin Psiko-sosyal Problemleri*, 1992.

5. Hamdi Uygun, *Halktaki Din Adamı İmajı ve Din Görevlilerinden Beklentileri*, 1992.

Hamdi Uygun Hoca, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı öğretim görevliliğinden emekli olmuştur.

6. Ali Akdoğan, *İmam-Hatip Liselerinde Okutulan Hadis Dersi Programının Değerlendirilmesi*, 1994.

Prof. Dr. Ali Akdoğan Hoca şu anda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Sosyolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁴⁴

7. Aişe Sıddıka Taşpınar, *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okullardan Beklentileri ve Kendilerini Nasıl Değerlendirdikleri*, 1994.

8. Şuayip Özdemir, *İmam-Hatip Liselerinde Okutulan Fıkıh Dersi Programının Değerlendirilmesi*, 1994.

Prof. Dr. Şuayip Özdemir Hoca şu anda Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir⁴⁵ ve aynı zamanda ilgili fakültede dekanlık görevini yürütmektedir.⁴⁶

9. Osman Taştekin, *Öğretmen ve Öğrencilere Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatları*, 1994.

---

⁴³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://personel.omu.edu.tr/tr/araydin>.

⁴⁴ Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://aves.erdogan.edu.tr/ali.akdogan/>.

⁴⁵ Amasya Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://ilahiyat.amasya.edu.tr/personel/akademik-personel?id=1774>.

⁴⁶ Amasya Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://ilahiyat.amasya.edu.tr/yonetim/dekanlik>.

Doç. Dr. Osman Taştekin Hoca şu anda Erzincan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁴⁷

10. Mustafa Doğan Karacoşkun, *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışları*, 1994.

Prof. Dr. Mustafa Doğan Karacoşkun Hoca şu anda Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir⁴⁸ ve aynı üniversitenin rektörlük görevini yürütmektedir.⁴⁹

11. Muammer Cengil, *Kur'an-ı Kerim'deki Nefs Kavramına Psikolojik Açından Bir Yaklaşım*, 1996.

Prof. Dr. Muammer Cengil Hoca şu anda Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁵⁰

12. Halil Apaydın, *Üniversite Öğrencilerinin Dini Yasaklarla İlgili Tutumları*, 1996.

Doç. Dr. Halil Apaydın Hoca şu anda Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁵¹

13. Yusuf Macit, *Ruh Sağlığı Açısından Kur'an-ı Kerim*, 1996.

14. Hasan Dam, *İlköğretim I. Kademe (4-5) Öğrencilerinin Din Hakkında Sordukları Sorular ve Bu Sorular Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*, 1996.

Doç. Dr. Hasan Dam Hoca şu anda Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁵²

---

⁴⁷ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://aves.erkincan.edu.tr/otastekin/>.

⁴⁸ Kilis 7 Aralık Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://ilahiyat.kilis.edu.tr/CV/Karaco%C5%9Fkun%20%C3%96zge%C3%A7mi%C5%9F.pdf>.

⁴⁹ Kilis 7 Aralık Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, http://www.kilis.edu.tr/icerik_akd.php?menu=akd/akd_rektor.

⁵⁰ Hitit Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://web.hitit.edu.tr/muammercengil>.

⁵¹ Amasya Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://ilahiyat.amasya.edu.tr/personel/akademik-personel?id=1947>.

⁵² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://personel.omu.edu.tr/tr/hasan.dam>.

15. Hasan Arslan, *Çıracık ve Kalfalarda Dini İnanç ve Davranışlar*, 1997.

Yrd. Doç. Dr. Hasan Arslan Hoca şu anda İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁵³

16. Nuray Kukula, *Eğitim Açısından Kur'an-ı Kerim'de Ceza ve Mükâfat*, 1998.

Nuray Kukula şu anda Samsun İl Müftülüğü'nde uzman vaiz olarak görev yapmaktadır.⁵⁴

17. Rıza Altun, *İslami Anlatım ve Uygulamalarda Kişileri Rahatsız Eden Hususlar*, 2001.

18. Elif Kara, *Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Bu Konuyla İlgili Dini Tutumları*, 2003.

Yrd. Doç. Dr. Elif Kara Hoca şu anda Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesidir.⁵⁵

19. Fatih Ergin, *Din Psikolojisi Açısından Yunus Emre'de Allah İnancı ve Din Duygusu*, 2009.

Fatih Ergin şu anda Samsun İl Müftülüğü'nde din hizmetleri uzmanı olarak görev yapmaktadır.⁵⁶

20. Esra Kesgin, *Hz. İbrahim'de Allah İnancı ve Din Duygusu*, 2013.

Esra Kesgin şu anda Samsun İl Müftülüğü'nde vaize olarak görev yapmaktadır.⁵⁷

21. Zeliha Çamur, *Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi)*, 2014.

Zeliha Çamur Hoca şu anda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim görevlisidir.⁵⁸

---

⁵³ İnönü Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://cms.inonu.edu.tr/tr/cms/hasan.arslan>.

⁵⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, "Samsun İl Müftülüğü", erişim: 14 Ekim 2017, <http://samsun.diyaret.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz>.

⁵⁵ Muş Alparslan Üniversitesi, "Eğitim Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://www.alparslan.edu.tr/person.xhtml?person=370>.

⁵⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, "Samsun İl Müftülüğü", erişim: 14 Ekim 2017, <http://samsun.diyaret.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz>.

⁵⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, "Samsun İl Müftülüğü", erişim: 14 Ekim 2017, <http://samsun.diyaret.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz>.

⁵⁸ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, "Fen Edebiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://personel.omu.edu.tr/tr/zeliha.camur>.

22. Emine Şenocak, *Kur'an Kursu Öğrencilerinde Benlik Saygısı*, 2015.

23. Eldar Karimov, *Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyleri İle Din Algıları Üzerine Bir Araştırma*, 2016.

24. Tuğba Taşdemir, *Din Psikolojisi Açısından Türk ve Avrupa Sinemasında Kadın: Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, 2016.

Tuğba Taşdemir Hoca şu anda Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı araştırma görevlisidir.⁵⁹

1.4.2. Yönettiği Doktora Tezleri

1. Ali Rıza Aydın, *Dini İnkârın Psiko-Sosyal Nedenleri*, 1995.

2. Mustafa Doğan Karacoşkun, *Psiko-Sosyal Açından İman-Amel İlişkisi*, 1998.

3. Yaşar Yürük, *Almanların İslam Diniyle İlgili Tutum ve Davranışlarında Etkili Olan Psiko-Sosyal Faktörler*, 1998.

4. Osman Taştekin, *Kıyamet ve Ahiretle İlgili Kavramların Öğretimi*, 1998.

5. Aşkın Asan, *Bilgisayar Destekli Din Öğretimi*, 1998.

6. Aişe Sıddıka Nazlı, *Kur'an-ı Kerim'e Göre İnsanın Duygusal Yönü*, 1999.

7. Halil Apaydın, *Kişilik Özelliklerinin Dini Tutum ve Davranışlara Etkisi*, 2001.

8. Yusuf Macit, *İletişim Psikolojisi Açısından Hz. Muhammed*, 2002.

9. Muammer Cengil, *Davranışçılık Ekolünün Dine Yaklaşımı*, 2002.

10. Mustafa Köylü, *Psiko-Sosyal Açından Dini İletişim*, 2002.

11. Hüseyin İbrahim Yeğin, *Kutsal Mekân ve İnsan İlişkisi*, 2003.

Doç. Dr. Hüseyin İbrahim Yeğin Hoca şu anda Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir⁶⁰ ve aynı fakültede dekan yardımcılığı görevini yürütmektedir.⁶¹

12. Elif Kara, *Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışının Genellenme Derecesi ile Kader İnancı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, 2009.

13. Sema Yılmaz, *Çocukların Bilişsel ve Dini Gelişiminde Ölüm Olgusu*, 2011.

⁵⁹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <https://personel.omu.edu.tr/tr/tugba.tasdemir>.

⁶⁰ Abant İzzet Baysal Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/viewAuthor.jsp>.

⁶¹ Abant İzzet Baysal Üniversitesi, "İlahiyat Fakültesi", erişim: 14 Ekim 2017, <http://ilahiyat.ibu.edu.tr/index.php/yonetim/dekan-yardimcilari>.

Yrd. Doç. Dr. Sema Yılmaz Hoca şu anda Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁶²

14. Çiğdem Gülmez, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık*, 2014.

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Gülmez Hoca şu anda Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁶³

15. Cüneyd Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 2015.

Yrd. Doç. Dr. Cüneyd Aydın Hoca şu anda Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesidir.⁶⁴

1.5. Resmi Görevleri

1.5.1. Enerji Bakanlığı Maden Dairesi Başkanlığı'nda Memurluk

Peker Hoca, resmi görevine ilk defa İlahiyat Fakültesi son sınıfında öğrenci iken 1973 yılında Enerji Bakanlığı Maden Dairesi Başkanlığı'nda memur olarak başlamıştır. Memuriyetten fırsat buldukça bir taraftan da okula, derslere devam etmeye çalışmış; epeyce sıkıntı çekmiş fakat fakülteyi yıl kaybı olmadan bitirmiştir. Amacı, bir an önce askere gidip gelmek ve daha sonra öğretmen olarak meslek hayatını sürdürmekmiş.⁶⁵ Hoca bu amacına ulaşmak için çok çalışmış ve hedefini gerçekleştirmiştir.

1.5.2. Askerlik Görevi ve Yedek Subaylık

Peker Hoca, Mart 1975'te tankçı asteğmen adayı olarak 1,5 yıllık askerlik görevine Ankara Etimesgut'ta başladı. Dört aylık eğitim döneminden sonra Ağrı Doğubeyazıt'ta 1. Mekanize Tugay Tank Taburu'na atandı. Askerliğin, insan üzerinde, insanın tecrübe hayatında, duygu, düşünce ve davranışlarında çok önemli etkilerinin olduğunu belirten Peker, Doğubeyazıt'taki askerlik döneminde yaşadığı bazı olayları şöyle anlatıyor:

“İlahiyat Fakültesi mezunu olunca, bulunduğunuz yerde sizinle olan ilişkilerde din faktörü mutlaka işin içine karışıyor. Bir gün tabur komutanı

⁶² Cumhuriyet Üniversitesi, “İlahiyat Fakültesi”, erişim: 14 Ekim 2017, <http://ilahiyat.cumhuriyet.edu.tr/acv.php?pid=31091>.

⁶³ Kastamonu Üniversitesi, “İlahiyat Fakültesi”, erişim: 14 Ekim 2017, <http://abis.kastamonu.edu.tr/?psno=10714>.

⁶⁴ Bartın Üniversitesi, “İslâmî İlimler Fakültesi”, erişim: 14 Ekim 2017, <https://ubys.bartın.edu.tr/ABPDS/AcademicInformation/BilgiGoruntuleme/Index?pId=F3NfYpSAsRX oyitBVaXJlg==>.

⁶⁵ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

beni yanına çağırıldı. Gittim. Dedi ki, 'tugaya yeni lojmanlar yapıldı, bunlar için tören düzenlenecek, lojmanların önünde kurban kesilecek, bütün tugayın toplanacağı içtima alanında da mevlit okutulacak. Sen kurban kesildikten sonra lojmanların önünde bir dua yapacaksın, mevlit okuyacak askerleri de belirleyeceksin. Bu işi sen organize edeceksin!' Ben biraz endişe ve heyecan içerisinde, bizim bölükte İmam Hatip Lisesi muzunu bir çavuş vardı, onu çağırdım ve ona durumu anlattım ve tugayda güzel Kur'ân ve mevlit okuyacak kişileri bulup bana getirmesini söyledim. Onları topladım ve onlardan bir ekip oluşturdum. Duayı kendim hazırladım, yazdım ve birisini okuması için görevlendirdim. Tören günü de program aksaksız bir şekilde yapıldı. Mevlit okunacağı zaman Tugay Komutanı beni kendi çadırına çağırdı. Birlikte mevlidi dinledik. Bitince de teşekkür ederek ayrıldı. Görevimi başarılı bir şekilde yapmış olmam beni çok sevindirmişti. Allah'a çok şükrettim."⁶⁶

"Tugayda benden başka, Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu bir arkadaş vardı. Adı Ahmet Altan'dı. Askerlikten sonra Ankara'da İmam Hatip Lisesi'nde öğretmenlik ve daha sonra uzun süre müdürlük görevi yaptı. Bir gün Kurmay Albay ikimizi birlikte çağırdı. Bize, Tugay Komutanının emri var, siz subay ve astsubaylara dönük olarak İslâmiyet konusunda bir konuşma yapacaksınız. Biriniz İslâm ahlâkını, diğeriniz de İslâm'ın inanç ve ibadet esaslarını anlatacaksınız. İkimiz de o zamana kadar bir topluluk karşısında konuşmuş değildik. Kurmay Albay, 'Acaba başarabilir miyiz?', şeklinde endişe ve korku duyduğumuzu fark edince bize şöyle dedi: 'Bakın, korkmanıza gerek yok. Biz bu konuları iyi bilmeyiz. Siz bizden çok daha iyi bilirsiniz. Ben başarıyla yapacağımızdan eminim. Hadi size 15 gün süre.' Yanımızda fazla kaynak yoktu ama müftülüğe gidip oradaki kaynaklardan da yararlanarak, ben İslâm ahlâkı, arkadaş da İslâm'ın inanç ve ibadet esasları konularında birer konuşma hazırladık. Bütün subay ve astsubayların ve Tugay Komutanının da katıldığı bir salonda konuşmalarımızı yaptık. Önce ben konuştum. Konuşmamı merhum Mehmet Akif Ersoy'un şu iki mısrasıyla bitirdim: 'Ne irfandır veren ahlaka ulviyyet, ne vicdandır. Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.' Askerde pek alkış olmaz. Bizim zamanımızda öyleydi. Fakat Tugay komutanı alkışladı. Tabi o zaman bütün salon alkışladı. Aynı şekilde arkadaş da güzel bir konuşma yaptı. Konuşmalardan sonra Tugay komutanı Kurmay Albaya döndü; 'Albayım, bu asteğmenlerimiz bu konuları bütün bölüklerimize öğle

---

⁶⁶ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

içtimasında anlatacaklar, ona göre düzenleme yapın!' emrini verdi. Ondan sonra biz her gün bir bölüğe giderek bu konuları anlattık."⁶⁷

"Bir gün bölükte bölük komutanı ile oturmuş sohbet ederken, bir başka bölüğün komutanı geldi, birlikte sohbet etmeye başladık. Tabi orada bir ilahiyatçı olunca çoğunlukla dini bir konu gündeme gelebiliyor. Söz Allah'ın varlığı konusuna geldi. Ben olumlu yönde bir şeyler söylemeye çalışıyordum, diğer bölük komutanı ise olumsuz olarak değerlendirip yorumlar yapıyordu. Bizim bölük komutanımız çok güzel bir şey söyledi: 'Kafanı hep olumsuz yönde değil, biraz da Allah'ın varlığına inanma yönünde çalıştır!'"⁶⁸

Askerde yaşadıklarına dair hatıralarından da anlaşıldığı üzere Peker Hoca, askerde çok şeyler öğrenmiş, önemli tecrübeler kazanmış ve vatani görevini ifa ettiği tugayda dini konulardaki hizmetleriyle çok verimli bir askerlik dönemi geçirmiştir.

1.5.3. Zirai Donatım Kurumu'nda Memurluk ve Şeflik

Peker Hoca askerliğini bitirdikten sonra doktorasını tamamlayabilmesi için Ankara'da bir işte çalışmasının uygun olacağını düşünmüş ve Tarım Bakanlığı Zirai Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü'nde memur olarak işe başlamıştır. İşçi-İşveren Müdürlüğü'nde görevine devam ederken, altı ay sonra şef kadrosuna atanmıştır. Çalıştığı müdürlükte tüm personelle iyi bir diyalog kurmuş ve şeflik görevini aksatmadan en güzel şekilde yerine getirmiştir. Zaman zaman da dini konularda çalışma arkadaşlarını bilgilendirmiştir.⁶⁹

1.5.4. Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nde Öğretim Üyeliği

Peker Hoca, 1979 yılında doktorasını tamamlayınca Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde kadro olmaması nedeniyle Yüksek İslâm Enstitülerinden birine öğretim üyesi olarak atanmak için girişimde bulunmuştur. Bu kapsamda öncelikle Samsun'a gelerek o zaman Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürü olan Mustafa Uzunpostalcı Hoca'yla görüşmüştür. Mustafa Uzunpostalcı Hoca -ki, daha sonra Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesine giderek orada Profesör oldu ve Dekanlık görevinde de bulundu- kendisini çok olumlu karşılamış ve müracaat dilekçesini işleme almıştır. Bu sürecin akabinde Peker Hoca, 1980 yılı Ağustos ayında Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'ne öğretim üyesi olarak atanmıştır.⁷⁰

⁶⁷ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁶⁸ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁶⁹ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁷⁰ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

O zamanlar, Yüksek İslâm Enstitüleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıydı ve sadece İmam Hatip Lisesi mezunu öğrencileri kabul ediyordu. Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü 1976 yılında kurulmuş ve 1980 yılında ilk mezunlarını vermiştir. Söz konusu dönemde Yüksek İslâm Enstitülerindeki hocaların "Öğretim Üyeliği Tezi" hazırlamaları gerekiyordu. Peker Hoca ise, Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nde görev yapan doktoralı ilk öğretim üyesidir. O dönemde Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nde görev yapan hoca ve asistanların birbirleriyle iletişimlerinin mükemmel olduğunu, çok güzel dostlukların kurulduğunu ve bu dostlukların halen devam ettiğini belirten Peker, enstitünün fakülteye dönüştürülmesi sonrasındaki dostluk ve samimiyet hakkında ise şunları söylüyor:

"1982 yılında yürürlüğe giren YÖK kanunuyla enstitülerin fakültelere dönüşüp, Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nün de İlahiyat Fakültesi'ne dönüşmesinden sonra fakültede o eski samimiyet yavaş yavaş yok olmaya başladı. İlahiyat Fakültesi'nde Yüksek İslâm Enstitüsü'ndeki hocalardan sadece ben kaldım. Bazı hocalarımız ülkemizdeki diğer İlahiyat fakültelerine gitmek zorunda kaldı, bazıları da emekli oldular. Bu doğrultuda, Çorum İlahiyat Fakültesi'nde Dekanlık görevinde bulunduğu sırada genç yaşta bir trafik kazasında vefat eden çok sevdiğim arkadaşım Prof. Dr. Hasan Kâtipoğlu'na da Yüce Allah'tan rahmet diliyorum."⁷¹

1.5.5. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Öğretim Üyeliği

Hüseyin Peker, Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nün 1982 yılında İlahiyat Fakültesi'ne dönüştürülüp Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlanmasından sonra bu fakültede 1983'te Yardımcı Doçent, 1987'de Doçent, 1994'te de Profesör kadrosuna atanmıştır. Peker Hoca, söz konusu fakültede Dekanlık, Dekan Yardımcılığı, Bölüm Başkanlığı, Anabilim Dalı Başkanlığı başta olmak üzere fakültenin ve üniversitenin pek çok kurulunda görev almıştır. 1997-2000 ve 2012-2015 yılları arasında İlahiyat Fakültesi'nde Dekanlık yapmıştır.⁷²

Peker Hoca, görev anlayışını şu cümlelerle özetliyor: "Görevden kaçmam, görev verildiğinde üzerime düşen her görevi canla başla yerine getirmeye çalışırım."⁷³

Hoca, 28 Şubat sürecinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde ve İlahiyat Fakültesi'nde yaşanan bazı hadiseler hakkında ise şunları zikrediyor:

⁷¹ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁷² Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁷³ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

“Ülkemizde, üniversitemizde ve dolayısıyla fakültemizde 28 Şubat döneminden sonra çok sıkıntılı zamanlar yaşadık. O günkü yönetimin yasal olmayan uygulamalarına karşı çıktığım için kasıtlı olarak hakkımda yedi soruşturma açıldı, fakat bu soruşturmalar neticesinde üniversitece verilen cezaların tamamı İdare Mahkemesi ve Danıştay tarafından iptal edildi. Haksız ithamlarla aleyhime açılan bir soruşturma nedeniyle kişilik haklarımın rencide olmasından dolayı, o dönem İlahiyat Fakültesi Dekanı olan Prof. Dr. Osman Zümrüt hakkında açtığım tazminat davasını da kazandım ve o tazminat ile öğretim elemanlarına pide ziyafeti verdim.”⁷⁴

Üniversitelerdeki Rektörlük seçimlerine de değinen Peker Hoca, bu seçimlerin öğretim üyelerinin arasını açtığını, kırgınlıklara ve dargınlıklara neden olduğunu, bilimsel gelişmeleri önemli oranda engellediğini, dolayısıyla YÖK tarafından uygulamaya konulan Rektör atama sisteminin çok daha yararlı olacağını ifade ediyor.⁷⁵

1.6. Eserleri

Peker Hoca'nın çok sayıda yayınlanmış kitabı, makalesi ve tebliği bulunmaktadır. Biz bu bölümde hocamızın kitapları hakkında kısaca bilgi vererek; makale ve tebliğlerinin ise sadece ismini belirterek yetinmek istiyoruz.

1.6.1. Kitapları

1. *Din ve Ahlâk Eğitimi -Psikolojik ve Metodik Esaslar-*, 2. Baskı (Samsun: Aksi Seda Matbaası, 1991).

Bu kitapta din eğitiminin tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmekte, ailede, okulda, camide, Kur'ân Kursunda ve medyada yapılmakta olan din ve ahlak eğitiminin aksak yönleri, iyi bir din ve ahlak eğitiminin psikolojik ve metodik esasları üzerinde durulmaktadır.

2. *99 Soruda Çocuk ve Suç*, (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994).

Çocuklar hangi nedenlerle suç işlemektedir? Kalıtımın, arkadaş ve kitle iletişim araçlarının çocuğun suç işlemesindeki rolü nedir? Çeşitli alanlarda uyumsuz davranışlar gösteren, suç işleyen çocukların psikolojik özellikleri nelerdir? Çocuğun yanlış arzu ve eğilimleri doğru yöne nasıl çevrilebilir ve suç işlemesi önlenir? Suçlu çocukların bu tür davranışları nasıl düzeltilir? Bu ve benzeri soruların cevapları bu kitapta yer almaktadır.

3. *Din Psikolojisi*, 15. Baskı (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2017).

⁷⁴ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

⁷⁵ Hüseyin Peker Hoca ile 20 Mayıs 2017 tarihinde yapılan röportajdan.

İlk baskısı 2000 yılında yapılan bu eser ders kitabı olarak tasarlanmış olup, insanın dini hayatını psikolojik açıdan ele almaktadır. Kitap, alanında hem kaynak niteliği taşımakta hem de dini inanç, dini düşünce, dini duygu, ibadet, dua, tevbe, dini şuur, dini irade, dini şahsiyet, dini tutum ve din değiştirme konularında psikolojik tahliller içermektedir.

4. *İdare Edemem Anne, Ailede Şükür ve Kanaat Eğitimi*, 2. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012).

Bu kitapta şükür ve kanaat psikolojisi hakkında bilgi verildikten sonra, çocuklara dönük olarak şükür ve kanaat eğitiminde uygulanacak yöntemler üzerinde durulmaktadır.

5. *Zihnin Donanımı, Zihinleri Zorlayan Dini Sorular ve Cevaplar*, (Samsun: Üniversite Yayınları, 2013).

Bu kitapta orta, lise ve üniversite öğrencilerinin dinle ilgili sorularından seçilen 76 sorunun cevabı bulunmaktadır. Dini kaynaklardan ve bilimsel verilerden yararlanılarak bu sorulara cevap verilmektedir.

6. *Zor Çocuk Yoktur, Çocuk Eğitiminde Pozitif Disiplin*, 6. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014).

Bu kitapta çocukların davranışlarını etkileyen faktörler olarak, kalıtım, aile, okul, arkadaşlar ve kitle iletişim araçları hakkında bilgi verildikten sonra çocuklarda görülebilen olumsuz davranışların nedenleri ve bunların nasıl düzeltilebileceği açıklanmaktadır.

7. *Namaz Psikolojisi*, 4. Baskı (Ankara: TDV Yayınları, 2014).

Namazın anlamı, önemi, psikolojik süreçleri ve insanın inanç, düşünce, duygu, davranış, irade, kişilik, benlik, vicdan, ruh ve beden sağlığı üzerindeki etkileri bu kitapta ele alınmaktadır.

8. *Allah'ın Boyası ile Boyanmak, Kur'ân'da Kişisel Gelişim*, 4. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2015).

Bu kitapta, Allah'ın boyası ile boyanan, yani kendini gerçekleştiren verimli ve huzurlu insanın Kur'ân'da nasıl ele alındığı, hangi özelliklerinin ön plana çıkarıldığı hakkında bilgiler verilmektedir.

9. *Şiir Diliyle İslam*, (Samsun: İlim Yayıma ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2008).

Bu kitap, İslâm'ın inanç, ibadet ve ahlâk esaslarını, çocukların anlayabileceği tarzda şiirlerle açıklamaya çalışan, böylece hem onların dini duygularını geliştirmeyi ve ruhlarını manevi değerlerle işlemeyi hem de İslâm'ın esaslarını onlara öğretmeyi amaçlayan bir çalışmadır.

10. *Son İlahi Mesaj Kur'ân ve Açıklamalı Meâli*, 1. Baskı (Samsun: Ceylan Ofset, 2009).

- Eserde sûreler, klasik Kur'ân sayfası düzenindeki gibi sağdan sola doğru sıralanmaktadır.

- Eserin sol tarafından girişte Önsöz bulunmakta ve burada ideal bir meâlde bulunması gereken niteliklere dair açıklamalar yer almaktadır.

- Eserde, Önsöz kısmının ardından *Konu, Kavram, İsim İndeksi* bulunmaktadır. Bu kısım, okuyucuya içeriğe daha kısa sürede ulaşma imkânı sağlamaktadır.

- Eserde, *Konu, Kavram, İsim İndeksi*nden sonra sûrelerin alfabetik ve nüzûl sırasına göre fihristleri yer almaktadır.

- Eser, Kur'ân-ı Kerîm'in yalın bir Türkçe çevirisi görünümündedir. Bu bağlamda gayet açık ve akıcı bir üslup tercih edilmiştir.

- Eserde, özellikle kısa sûrelerin çevirilerinde, Peker Hoca'nın şairlik yönünü de izhar eder mahiyette, şiirsel bir üslup söz konusudur.

- Eser, Kur'ân'ın resmi sayfa sayısına uygun biçimde tanzim edilmiştir.

- Eserde parantez içi açıklamaya yer verilmemiş olup, ihtiyaç duyulan yerlerde dipnotta açıklamalar yapılmıştır.

- Eserde müellif, yorumlarından yararlandığı müfessir ve mütercimlere atıfta bulunmuştur. Bu özelliğiyle eser, bilimsel bir değer de ifade etmektedir.

- Eser, tefsiri/manevî tercümeyle esas almaktadır.

- Eser, açıklamalı bir Kur'ân meâlidir.

11. *Kur'an Meâli*, 1. Baskı (Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2015).

Bu meâlde, müellifin Kur'ân meâline ilişkin bir önceki çalışması olan "*Son İlahi Mesaj Kur'ân ve Açıklamalı Meâli*, Samsun 2009" künyeli eserinden farklı olarak şu özellikler söz konusudur:

- Eserde Kur'ân-ı Kerîm'in Arapça metni bulunmamaktadır.

- Eserde sûreler, klasik Kur'ân sayfası düzenindeki gibi sağdan sola değil, soldan sağa doğru sıralanmaktadır.

- Eserde, Kur'ân'ın resmi sayfa düzeni ve sayfaların resmi sıralamadaki ayetlerle başlaması durumu göz ardı edilmiştir. Bu kapsamda, eserin meâl kısmı 564 sayfadan oluşmaktadır.

- Eserin sol tarafından girişte sûrelerin tercümelerinin hangi sayfadan itibaren başladığını gösteren *İçindekiler* kısmı yer almaktadır.

- Eserde, *İçindekiler* kısmından sonra Önsöz bulunmakta ve burada ideal bir meâlde bulunması gereken özellikler ve bu eserin yazılma gerekçesi hakkında özlü açıklamalar yer almaktadır.

- Eserde, bütün sûrelerin meâli aktarıldıktan sonra *Konu, Kavram, İsim İndeksi*ne yer verilmektedir.

- Eser, sade ve akıcı bir üsluba sahip, açıklamalı bir Kur'ân meâlidir.

Peker Hoca, Kur'ân çevirisi olan bu son iki eserini kaleme alma gerekçesinin, mevcut tercümelemin Kur'ân'ın üslubunu yansıtmamalarından dolayı bu konudaki eksikliği giderme adına az da olsa katkı sağlamak olduğunu beyan etmektedir.⁷⁶

Hüseyin Peker Hoca, sözü edilen son iki eserinde bazı konularda, diğer mütercimlerden farklı ve özgün kanaatler serdetmiştir. Hoca'nın değişik kanaatler ortaya koyduğu hususların başında, *Besmele*'nin anlamı, *muttakî* kavramı, *birr* kelimesi, Nisâ' suresi 34. ayet bağlamında *darabe* fiilinin anlamı, *nefs* kelimesi, *istevâ* fiili, Duhân suresi 24. ayetteki *vetruki'l-bahra rahven* ifadesinin anlamı, Kur'ân'da *mecâz* kullanımı gibi konular gelmektedir. Peker'in, söz konusu meseleler hakkındaki görüşlerini detaylandırmak, makalemizin sınırlarını aştığı için onları burada aktaramıyoruz. Ancak bu hususların, başka bir çalışmada ülkemizdeki diğer meâl çalışmalarıyla mukayese edilerek ele alınmasının gerekliliğine inanmaktayız.

12. *Kur'ân ve Sünnet Ekseninde İletişim ve Halkla İlişkiler*, 1. Baskı (Samsun: Üniversite Yayınları, 2016).

Bu kitap çalışması, Önsöz kısmının ardından gelen 11 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "İletişim Kavramı", ikinci bölümde "İletişim Türleri", üçüncü bölümde "Etkileyici Bir İletişimin Olabilmesi İçin Kaynakta Bulunması Gereken Özellikler", dördüncü bölümde "Konuşma", beşinci bölümde "Dinleme", altıncı bölümde "Mesajın İçeriğiyle İlgili Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar", yedinci bölümde "Ortam", sekizinci bölümde "İletişim Engelleri", dokuzuncu bölümde "Halkla İlişkiler", onuncu bölümde "Kur'ân'a Göre İletişimin Esasları", onbirinci bölümde ise "Hz. Muhammed (s)'in İletişiminde Öne Çıkan Noktalar" ele alınmaktadır.

13. *Ruh Sağlığı ve Dini İnanç*, 1. Baskı (Samsun: Üniversite Yayınları, 2017).

Bu kitap, Önsöz ve Giriş kısımlarından sonra gelen 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Ruh Sağlığı", ikinci bölümde "Dini İnanç", üçüncü bölümde "İslam Dininin Ruh Sağlığını Koruyucu İnanç Esasları", dördüncü bölümde "İslam Dininde Ruh Sağlığını Koruyucu İbadetler", beşinci bölümde "İslam Dininde Ruh Sağlığını Koruyucu Ahlak Esasları", altıncı bölümde "Dini İnanıcı Olan Kişilerde Görülen Ruhsal Bozuklukların Nedenleri" işlenmektedir.

14. *Adı İnsan*, 1. Baskı (Samsun: Üniversite Yayınları, 2017).

---

⁷⁶ Peker, *Kur'an Meâli*, 7.

Bu çalışma, bir şiir kitabı çalışmasıdır. Kitabın en dikkat çekici özelliği, her şiirin üst kısmında ilgili şiirin muhtevasına ışık tutan bir ayet meâlinin yer almasıdır. Bu bağlamda söz konusu kitap, Önsöz kısmının ardından gelen 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Genel Şiirler”den, ikinci bölüm “İki Mısralık Şiirler”den, üçüncü bölüm de “İlahiler”den meydana gelmektedir ve bu istikamette toplam 77 adet şiir ilgili kitapta yer almaktadır.

1.6.2. Makaleleri

1. “Olumlu Şahsiyet Özellikleri ve Din”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1986): 100-105.
2. “Ailede Din Eğitiminin Psikolojik Esasları”, *Diyanet Dergisi*, 21/1-2 (1985): 21-26; 41-43.
3. “İntihar, Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?”, Leslie Mc Cullough’tan Çeviri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (1987): 105-113.
4. “Eğitim ve Öğretimde Metodun Önemi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metotlar”, *Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Dergisi*, 17 (1988): 86-97.
5. “İman-İbadet İlişkisi”, *Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Dergisi*, 19 (1989): 41-46.
6. “Suçlularda Dinî Davranışlar”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1990): 93-123.
7. “Çocukları ve Gençleri Suça İten Faktörler”, *Diyanet Dergisi*, 27/ 2 (1991): 81-90.
8. “Ailenin Korunmasının Esasları”, *Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Dergisi*, 26 (1991): 56-59.
9. “Dini İnanç ve Stres İlişkisi”, *Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Dergisi*, 38 (1993): 53-57.
10. “Tasavvuf Psikolojisi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (1993): 35-52.
11. “Teknolojik Gelişmeler ve İslâm Ahlakı”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (1997): 29-34.
12. “Camilerin Bireysel ve Toplumsal Fonksiyonu”, *Diyanet Aylık Dergi*, 2006, 190 (2006): 33-34.
13. “Gençlerin Alkol ve Uyuşturucu Kullanımının Psiko-Sosyal Nedenleri”, *Diyanet Aylık Dergi*, 200 (2007): 37-39.
14. “Merhamet Eğitiminde Model Almanın Önemi”, *Diyanet Aylık Dergi*, 244 (2011): 20-22.
15. “Tüketim Ahlâkı Eğitimi”, *Diyanet Aylık Dergi*, 247 (2011): 15-17.

16. "Namaza Psikolojik Bir Bakış", *Diyanet Aylık Dergi*, 298 (2015): 24-27.

1.6.3. Bildirileri

1. "Ailenin Korunmasının Esasları", *I. Aile Şûrası Bildirileri*, (Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1990), 355-358.

2. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metot Sorunu", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu*, (Kayseri: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, 1998), 259-266.

3. "Türbe Ziyaretlerindeki Dini ve Psiko-Sosyal Nedenler", *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*, (İstanbul: Mezarlıklar Vakfı Yayınları, 1998), 447-452.

4. "Çocuğun Dini Eğitiminde Medya, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi", *İslâmî İlimler Araştırma Vakfı*, (İstanbul: 1998), 163-173.

5. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Müfredatında Yer Alan Sûrelerin Anlamlarının Öğretimi", *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Çalıştay-1*, (İstanbul: 2004), 40-47.

6. "İslâm'ın Hoşgörü, İnanç ve Düşünceye Saygı Anlayışını Benimsetebilmek", *Yarımlar İçin Düşünce Platformu*, (Ankara: Kültür Yayınları, 2005), 109-113.

7. "Şiddete Karşı Nebevi Mesaj, Nebevi Mesajın Evrenselliği", *Siret Sempozyumu*, (Konya: Konya İlahiyat Derneği Yayınları, 2008), 188-197.

8. "Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği (Samsun ve Aydın Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Örneği)", *IV. Din Şûrası*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009), 2: 163-175.

9. "Merhamet-İbadet İlişkisi", *Hz. Peygamber ve Merhamet Eğitimi Sempozyumu*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013), 336-344.

10. "Toplum Planında İnsan Onuru Algısının Kazanılması", *Hz. Peygamber ve İnsan Onuru Sempozyumu*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013), 554-560.

11. "Gençlik Döneminde Dini Sorgulama", *Gençlik ve Kültürel Mirasımız*, (Samsun: T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 2014), 831-836.

Sonuç

"Bir Kur'ân Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyin Peker: Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri" konusunun işlendiği bu makalede şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Prof. Dr. Hüseyin Peker, ekonomik koşulları iyi olmasa da dini duyarlılığı olan mütedeyyin bir ailede yetişmiş; eğitim sürecinde babasının memuriyeti nedeniyle pek çok okul değiştirmek zorunda kalmıştır.

2. Peker Hoca'nın Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni tercih etmesinin asıl sebebinin, çok genç yaşta bir trafik kazasında kaybettiği babasının: "Senin vaiz olmanı istiyorum. İnsanlara dini anlatman ne kadar güzel olur." telkini olduğu anlaşılmaktadır.

3. Peker, memuriyete üniversite son sınıfta öğrenci iken, 1973 yılında başlamış; doktorasını Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladıktan sonraki tüm memuriyetini ve akademik hayatını Samsun'da sürdürmüştür; Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü'nün ilk doktoralı öğretim üyesi unvanını elde etmiştir.

4. Peker Hoca, 1997-2000 ve 2012-2015 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dekanlık yapmıştır.

5. Hüseyin Peker Hoca, bugüne kadar tamamı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'na bağlı olarak 24 Yüksek Lisans ve 15 Doktora tezini başarıyla yönetmiş ve öğrencilerini mezun etmiştir. Peker Hoca'nın lisansüstü eğitimini başarıyla tamamlattığı öğrencilerinin tamamına yakını bugün ülkemizin farklı üniversitelerinde öğretim üyeliği başta olmak üzere üst düzey görevlerde devletimize ve milletimize hizmet etmektedirler. Hatta Hoca'nın mezun öğrencileri arasında şu anda rektörlük ve dekanlık görevlerinde bulunanlar mevcuttur. Bu durum, Hüseyin Peker Hoca'nın -vaktiyle- gelecek vaat eden öğrencileri tespit edip lisansüstü eğitime dahil etme çabalarının olumlu yansımalarıdır.

6. Peker'in kitapları arasında Tefsir İlmi açısından dikkat çekici olanları, 2009 yılında Samsun'da yayımlanan "Son İlahi Mesaj Kur'ân ve Açıklamalı Meâli" adlı eseri ile 2015 yılında Ankara'da yayımlanan "Kur'ân Meâli" isimli çalışmasıdır. Bu eserlerden birincisi, Kur'ân'ın Arapça metnini de ihtiva eden, ikincisi ise sadece Türkçe çeviriden oluşan birer açıklamalı Kur'ân meâlidir.

7. Hüseyin Peker Hoca'nın Kur'ân meâllerinde dikkat çeken özelliklerin başında, dilinin yalın, akıcı ve sade olması, özellikle kısa sûrelerin çevirilerinde şiirsel bir üslup takip edilmesi, parantez içi açıklamaya yer verilmemesi, dipnot kullanılması, tefsirî tercümeyle esas alması ve yararlandığı kaynaklara atıfta bulunması gelmektedir.

8. Peker Hoca'nın, hem kendi çalışmalarına hem de Lisansüstü öğrencilerine yaptırdığı tezlerdeki konulara bakıldığında, "Kur'ân ve Sünnet" eksenli çalışmalara ağırlık verdiği görülmektedir.

Hulasa, yayımladığı pek çok kitap, makale ve bildiri ve yetiştirdiği çok sayıda lisansüstü öğrenci dikkate alındığında, Prof. Dr. Hüseyin Peker Hoca'nın, ülkemizin bilimsel birikimine doğrudan ve/veya dolaylı olarak

katkı sağlayan, çalışkan, başarılı ve üretken bir bilim adamı olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- Abant İzzet Baysal Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<http://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/viewAuthor.jsp>.
- Abant İzzet Baysal Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<http://ilahiyat.ibu.edu.tr/index.php/yonetim/dekan-yardimcileri>.
- Altuntaş, Halil - Şahin, Muzaffer. *Kur'an-ı Kerim Meâli*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Amasya Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://ilahiyat.amasya.edu.tr/personel/akademik-personel?id=1774>.
- Amasya Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://ilahiyat.amasya.edu.tr/personel/akademik-personel?id=1947>.
- Amasya Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://ilahiyat.amasya.edu.tr/yonetim/dekanlik>.
- Atay, Hüseyin - Kutluay, Yaşar. *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Meâl)*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1987.
- Ateş, Süleyman. *Kur'ân-ı Kerîm ve Yüce Meâli*. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.
- Bartın Üniversitesi. "İslami İlimler Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://ubys.bartın.edu.tr/ABPDS/AcademicInformation/BilgiGoruntuleme/Index?pId=F3NfYpSAsRXoyitBVaXJlg==>.
- Bayraklı, Bayraktar. *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*. İstanbul: Bayraklı Yayınları, 2007.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*. Sad. Sadreddin Gümüş - Yakup Çiçek - Muhsin Demirci. İstanbul: İpek Yayınları, 2000.
- Bursevî, İsmail Hakkı. *Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*. Haz. Nedim Yılmaz. İstanbul: Damla Yayınları, 2001.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: TDV Yayınları, 2012.
- Cumhuriyet Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<http://ilahiyat.cumhuriyet.edu.tr/acv.php?pid=31091>.
- Çakır, Mehmet. *Kur'an-ı Kerîm'in Türkçesi*. İzmir: y.y., 2010.
- Çantay, Hasan Basri. *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*. 3 Cilt. İstanbul: Milsan Basın Sanayi A. Ş., 1985.
- Çantay, Hasan Basri. *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâli Kerîm*. Konya: Balıkesir Üniversitesi Vakfı Yayınları, 2014.

- Diyanet İşleri Başkanlığı. "Samsun İl Müftülüğü". erişim: 14 Ekim 2017.
[http://samsun.diyamet.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?
MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz.](http://samsun.diyamet.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz)
- Diyanet İşleri Başkanlığı. "Samsun İl Müftülüğü". erişim: 14 Ekim 2017.
[http://samsun.diyamet.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?
MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz.](http://samsun.diyamet.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz)
- Diyanet İşleri Başkanlığı. "Samsun İl Müftülüğü". erişim: 14 Ekim 2017.
[http://samsun.diyamet.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?
MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz.](http://samsun.diyamet.gov.tr/Sayfalar/ContentDetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal2&ContentId=personelimiz)
- Doğrul, Ömer Rıza. *Kur'an-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsir-i Şerifi Tanrı Buyruğu*. 2 Cilt. İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1947.
- Dumlu, Ömer - Elmalı, Hüseyin. *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Anlamı (Meâl)*. İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2001.
- Ersoy, Mehmed Âkif. *Kur'an Meali*. Haz. Recep Şentürk - Âsım Cüneyd Köksal. İstanbul: Mahya Yayınları, 2012.
- Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017. <http://aves.erzincan.edu.tr/otastekin/>.
- Esed, Muhammed. *Kur'an Mesajı -Meal-Tefsir-*. Çev. Cahit Koytak - Ahmet Ertürk. 3 Cilt. İstanbul: İşaret Yayınları, 1999.
- Feyizli, Hasan Tahsin. *Feyzül-Furkân Kur'ân-ı Kerîm Meali*. İstanbul: Server İletişim Yayınları, 2006.
- Hitit Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017. <http://web.hitit.edu.tr/muammercengil>.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemalüddîn Muhammed b. Mükerrerem el-İfrîkî el-Mısırî. "Evl". *Lisânü'l-'Arab*. 1: 193-198. 15 Cilt. Beyrut: Dâr Sâdır, 2003.
- İnönü Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017. <https://cms.inonu.edu.tr/tr/cms/hasan.arслан>.
- Karaman, Hayrettin - Çağrı, Mustafa - Dönmez, İbrahim Kafi - Gümüş, Sadrettin. *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*. Ankara: TDV Yayınları, 2012.
- Kastamonu Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017. <http://abis.kastamonu.edu.tr/?psno=10714>.
- Kırca, Celal - Atik, Kemal - Toksarı, Ali - Polat, Selahattin - Bardakoğlu, Ali. *İslâmi Kavramlar*. Ankara: Sema Yazar Gençlik Vakfı Yayınları, 1997.
- Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi. "İslam Bilimleri Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017. <http://manas.edu.kg/index.php/dekan-dan-ilah>.

Bir Kur'ân Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyinpeker:

Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri | 341

- Kilis 7 Aralık Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<http://ilahiyat.kilis.edu.tr/CV/Karaco%C5%9Fkun%20%C3%96zge%C3%A7mi%C5%9F.pdf>.
- Kilis 7 Aralık Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
http://www.kilis.edu.tr/icerik_akd.php?menu=akd/akd_rektor.
- Koçyiğit, Talat. *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*. Ankara: Kılıç Kitabevi, 1997.
- Muş Alparslan Üniversitesi. "Eğitim Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<http://www.alparslan.edu.tr/person.xhtml?person=370>.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi. "Fen Edebiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://personel.omu.edu.tr/tr/zeliha.camur>.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://personel.omu.edu.tr/tr/araydin>.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://personel.omu.edu.tr/tr/hasan.dam>.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://personel.omu.edu.tr/tr/mkoylu>.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://personel.omu.edu.tr/tr/tugba.tasdemir>.
- Öztürk, Mustafa. *Kur'an-ı Kerim Meali -Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri-*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.
- Peker, Hüseyin. *Kur'an Meâli -Sade ve Akıcı Bir Üslup-*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2015.
- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi. "İlahiyat Fakültesi". erişim: 14 Ekim 2017.
<http://aves.erdogan.edu.tr/ali.akdogan/>.
- Sadak, Bekir. *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2009.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Elmalılı Muhammed Hamdi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11: 57-62. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Yazıcı, Gülgün. "Hasan Basri Çantay'dan Yaşar Nuri Öztürk'e Kur'ân Meâllerinde Türkçenin Serüveni". *Kur'ân Meâlleri Sempozyumu - Eleştiriler ve Öneriler-*. 2: 383-395. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'ân Dili*. 10 cilt. İstanbul: Eser Kitabevi, 1935.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*. Sad. Yakup Çiçek - Necat Kahraman. İstanbul: Temel Neşriyat, 2000.
- Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı. "Ulusal Tez Merkezi". erişim: 14 Ekim 2017.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.